

Функции на определителния и неопределителния член в съвременния френски език

Вилияна Райчева

The theme of this report are the functions of indefinite and definite article in the French language: Theme of this report are the functions of indefinite and definite article in the French language:

Key words: category of determination, indefinite and definite article, noun.

ВЪВЕДЕНИЕ

Настоящата работа цели не да опише употребите на определителния и неопределителния член във френския език и техните съответствия на български, а да отдели и разгледа основните им функции във френския език.

Определителният, неопределителният и частичният член, както и понякога нулевият член, се явяват граматически показатели за категорията определеност-неопределеност в аналитичните езици. Съвременните френски граматика определят основно три граматични члена: определителен (*le, la, les*), неопределителен (*un, une, des*) и частичен (*du, de la*). Освен това, в системата на граматичния член се включва и «нулевият» член (article zero), т.е. значимото изпускане на члена (Гак 1979). Отсъствието на члена преди всичко се среща пред съществителни, изгубили своето предметно значение, но които все пак могат, с качествата и свойствата, които назовават, да определят друг предмет (или действие), с който са в тясна семантична връзка - *un écrivain de talent, travailler avec application*.

ИЗЛОЖЕНИЕ

Чрез формите на граматичния член във френския език се изразяват следните основни опозиции:

1. Предметност/непредметност (присъствие - отсъствие на члена).
2. Определеност/неопределеност - *le, la, les - un, une, des*
3. Цялостност/частичност - *le, la - du, de la;*
4. Единствено/множествено число - - *le, la, un, une - les, des*
5. Мъжки/женски род - *le, un, du - la, une, de la*.

Според статистически данни от 60-те години на 19 век, определителният член се среща по-често в текста от неопределителния. Това се обяснява с:

а) двойната роля на определителния член, който, освен определеност, често изразява и генерализация;

б) основната функция на тези два члена: ако обектът се назовава няколко пъти, то неопределителният член се употребява само в първото назоваване, след това се употребява определителен член.

Г. Гак определя следните функции на определителния и неопределителния член *le/un* (Гак 1979).

1. Първична функция на опозицията *le/un* - (определеност/неопределеност) на бройните съществителни, или индивидуализираща функция.

Значението определеност или неопределеност зависи не от свойствата на предметите в реалността, а от отношението на говорещия към тях, т.е. за него те са това, за което той мисли и говори. Употребата на членовете зависи не от необходимостта да се изрази общото формално значение, изразено с члена, а изборът на една или друга форма на члена зависи от граматическото значение на съществителното в изречението.

Определителният член *le* показва обекта като единственият възможен в дадената ситуация, а **неопределителният член** *un* – като принадлежащ към клас от аналогични обекти (един от всичките).

Това значение е свързано с общоинформативната страна на изказването. Всяко съобщение се основава на съвместните знания на участниците в дискурсивната ситуация, които най-общо се наричат пресупозиции («предположения»). Елементите, които влизат в пресупозицията и са определени за говорещия, са употребени с определителен член, а тези, които не влизат в пресупозицията — с неопределителен. Неопределеността се обуславя от възможността за избор, затова неопределени могат да бъдат само тези обекти, които съществуват като особени екземпляри или разновидности. Например, в изречението «*Je t'ai apporté un roman de Balzac.*» - *Донесох ти един роман на Балзак.*, се говори за книга, известна на говорещия, но неизвестна за слушащия, и затова се използва неопределителен член.

Съществителното се явява определено в ситуации, в които предметът се мисли като единствено възможен в своя род. Различават се следните случаи:

- Обектът се явява единствен в дадената ситуация:

«*Le président a levé la séance.*» - *Председателят откри заседанието.* Определеността на съществителното *председател* в българския език се изразява също с определителен член.

- Обектът се оказва единствен благодарение на ограничаващо определение. В този случай съществителното и неговото определение, взети заедно, обозначават единичен обект. Ср. «*Elle étudie une langue.*» - *Тя учи език*, но «*Elle étudie la langue française.*» - *Тя учи френски (език).*

Основното противопоставяне определителен-неопределителен член има и допълнителни аспекти.

а. Съществителното с **определителен член** показва пълна степен на информираност и се доближава по семантическа характеристика до съществителното собствено име. Не случайно Ш. Бали нарича такава съществително «*речево собствено име*». То може да означава «същият» (за когото се е говорило по-рано). Например:

«*Comme il (= Charles) passait par Vassonville, il aperçut, au bord d'un fossé, un jeune garçon assis sur l'herbe. - Etes-vous le médecin? demanda l'enfant*» (Flaubert). – *Като минаваш през Васонвил съзря край един изкоп момче, седнало на тревата. — Вие ли сте лекарят? — попита детето.*

Определителният член тук показва, че момчето пита дали той е същият онзи доктор, комуто то трябва да покаже пътя. То би могло да зададе въпроса, като използва съществително собствено име: «*Etes-vous M. Bovary?*» - *Вие ли сте г-н Бовари?*

б. Съществителното с **определителен член** може да означава «единствен по рода си», «най-добрият», «истински»: «*Elle admire beaucoup Rodin. Ce n'est pas «un grand sculpteur» pour elle, c'est «le» sculpteur.*» - *Тя обожаваше Роден. За нея той не е «велик скулптор», а «най-добрият скулптор».*

в. **Определителният член** идентифицира обекта, а **неопределителният** го класифицира, показва не за кой, а за какъв обект става дума, поставя го в ползването на събеседника. Така, в изречението «*La zygène, c'est un papillon*» - *Пъстрияката е пеперуда.* — неопределителният член дава избор сред класа предмети и показва родовата принадлежност на обекта. **Неопределителният член** често се употребява с имена, представляващи ремата в изречението, с глаголи, въвеждащи някаква характеристика на субекта, в изречения като:

«*C'est une chaise*»; «*Le chien est un animal*»; «*Avez-vous une mère? J'ai une mère*» - *Това е стол; Кучето е животно; Имате ли майка? Аз имам майка.* — съществителното обозначава обект, единствен по рода си.

г. И двата члена изпълняват **конкретизираща** функция. Но ако **определителният член** отделя предмета като известен, единствен в своя клас, то **неопределителният** показва някакъв нов негов признак или свойство:

«*Vous avez une fille charmante*» (= *Votre fille est charmante*). — *Имате очарователна дъщеря. (=Вашата дъщеря е очарователна)* (Гак 1979).

Употребата на **определителен член** може да има стилистическа функция при създаването на художествения образ. По този начин, създаването от определителния член значение на общоизвестност, обичайна връзка между предмети, характерни за дадени ситуации или определени дейности, въвежда читателя в нова ситуация, представяйки я като позната отпреди и той се озовава веднага в центъра на събитията. (Илия 1956, 27).

«*Les pauvres gens vivaient péniblement des petits appointements du mari...*» (Maupassant. *A cheval*) – *Бедните хорица преживяваха трудно с мизерните надници на съпруга.*

За мотивация на определеността може да послужи и принадлежността на понятието, изразено с именната група, към фонда на общото познание на говорещия и слушащия. В последния случай най-ярко се проявява комуникативно-прагматическият аспект на определеността: «*Lucien Leuven avait été chassé de l'Ecole polytechnique.*» (Stendhal) – *Люсиен Льовен беше изключен от Висшето политехническо училище.* В примера става въпрос за Висшето политехническо училище в Париж, известно на всеки съотечественик и съвременник на автора.

Съществителното може да бъде определено и при тясна връзка на предмета с някаква обстановка. В този случай е достатъчно да се назове обстановката, за да се представят свързаните с нея предмети като определени.

«*Elle entraît dans la salle à manger où l'on était réuni pour le repas.*» - *Тя влезе в столовата, където всички се бяха събрали за вечеря.*

«*Une table était servie au milieu de la chambre. Une lampe de cuivre éclairait la nappe de grosse toile blanche, le broc d'étain luisant comme l'argent et plein de vin, et la soupière brutie qui fumait.*» (Hugo. *Les Misérables*) – *Масата беше сложена в центъра на стаята. Медна лампа осветяваше покривката от грубо бяло платн, оловната кана, пълна с вино, и блестяща като сребро и супника, от който се вдигаше пара.*

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Функциите на определителния и неопределителния член във френския език са разнообразни и не се ограничават само до представянето на именната група като позната(определена) или непозната(неопределена). Стилистичното маркиране на имената чрез граматични членове е характерно за литературния език и е често използвано при създаване на художествен образ.

ЛИТЕРАТУРА:

[1] В.Г. Теоретическая грамматика французского языка. Морфология. - М.: ВШ, 1979.

[2] Илия Л.И. Артикль во французском языке. М.: Учпедгиз, 1956.

За контакти:

Гл. ас. Вилияна Райчева, Катедра по Филологически науки, Русенски университет "Ангел Кънчев", филиал-Силистра, тел.: 821-521, e-mail: viliana_ss@abv.bg

Докладът е рецензиран.